

Nr 290.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga med flera, vilka drabbats av kroppsskada, m. m.; given Stockholms slott den 23 maj 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till

1) förordning om familjebidrag åt värnpliktiga med flera, vilka drabbats av kroppsskada,

2) förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring,

3) förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring vid luftskyddet eller under luftskyddsövning, samt

4) förordning angående ändrad lydelse av 31 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor,

dels ock bifalla det förslag i övrigt, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Gustav Möller.

F ö r s l a g

till

Förordning om familjebidrag åt värnpliktiga med flera, vilka drabbats av kroppsskada.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Har värnpliktig under tjänstgöring, varunder krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223) varit å honom tillämplig, drabbats av kroppsskada, som föranleder rätt till ersättning enligt förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, må till honom kunna tills vidare utgå familjebidrag.

2 §.

Familjebidrag må utgå för tid, varunder den värnpliktige på grund av kroppsskadan enligt förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, är berättigad till sjukpenning eller livränta, motsvarande förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av densamma med minst hälften; och skall rörande bidraget, där ej annat följer av vad nedan föreskrives, vad som är stadgat angående familjebidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

För tid, varunder den värnpliktige är berättigad till livränta, må annat familjebidrag än familjepening icke utgå.

3 §.

Familjepening skall i sin helhet utgå efter behovsprövning.

Familjepening för hustru eller annan familjemedlem, som förestår den värnpliktiges hem, må utgå med högst de belopp, som angivas i kolumn 3 av den för familjepening enligt krigsfamiljebidragsförordningen gällande tariffen.

Annat familjebidrag än sjukbidrag och begravningsbidrag må ej bestämmas till högre belopp än som tillhoppa med utgående sjukpenning eller livränta motsvarar gängse arbetsinkomst för en person i den värnpliktiges vanliga yrke eller verksamhet.

4 §.

I avvaktan på beslut av riksförsäkringsanstalten rörande den värnpliktige tillkommande sjukpenning eller livränta må familjebidragsnämnd, därest

den värnpliktige är på grund av kroppsskadan oförmögen till arbete, genom provisoriskt beslut tillerkänna honom familjebidrag för viss tid.

5 §.

Ansökan om familjebidrag skall göras hos vederbörande familjebidragsnämnd enligt formulär, som fastställts för ansökan om familjebidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen; och skall vid ansökan fogas avskrift av riksförsäkringsanstaltens beslut angående sjukpenning eller livränta, eller, där ansökan avser provisoriskt familjebidrag, bevis att anmälan, som avses i 15 eller 24 § förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, blivit gjord.

6 §.

Bifalles ansökan om familjebidrag enligt denna förordning, skall familjebidragsnämnden ofördröjligen hos riksförsäkringsanstalten anmäla, att familjebidrag fastställts för den värnpliktige.

Meddelar riksförsäkringsanstalten beslut beträffande sjukpenning eller livränta åt värnpliktig, för vilken anmälan gjorts enligt vad i första stycket sägs, skall meddelande därom genast översändas till den familjebidragsnämnd, som gjort anmälan.

7 §.

Vad i denna förordning stadgas om värnpliktig skall äga motsvarande tillämpning beträffande annan, som under militärtjänstgöring, varunder krigsfamiljebidragsförordningen varit å honom tillämplig, drabbats av kroppsskada, medförande rätt till ersättning enligt förordningen om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, eller lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar.

Konungen äger med avseende å annat fall än i första stycket sägs föreskriva, att i denna förordning meddelade bestämmelser om familjebidrag åt värnpliktig skola, med de inskränkningar som må finnas påkallade, äga motsvarande tillämpning å annan personal vid krigsmakten, som drabbats av kroppsskada under tjänstgöring å tid, då värnpliktiga varit inkallade jämlikt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen.

8 §.

Konungen äger meddela närmare bestämmelser med avseende å tillämpningen av denna förordning samt därjämte uppdraga åt viss myndighet att i särskilda hänseenden utfärda sådana bestämmelser ävensom anvisningar rörande förordningens tillämpning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1941. Förordningen må tillämpas även beträffande kroppsskada, som yppats före sagda dag; dock att bidrag ej må utgå för tid, varunder bidrag utgått enligt kungörelsen den 23 juli 1940 (nr 730) med provisoriska bestämmelser om familjebidrag åt värnpliktiga m. fl., vilka drabbats av kroppsskada. Nämnda kungörelse skall från och med förstnämnda dag upphöra att gälla; enligt kungörelsen fastställt bidrag må likväl utgivas, intill dess högre bidrag enligt denna förordning må vara bestämt.

F ö r s l a g

till

Förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring.

Häriigenom förordnas som följer:

1 §.

Varder hemvärnsman (reservhemvärnsman) under hemvärnstjänstgöring å tid, då riket icke befinner sig i krig, skadad till följd av olycksfall eller ådrager han sig annorledes under dylik tjänstgöring sjukdom, skall ersättning av allmänna medel utgivas i den ordning nedan stadgas.

Med hemvärnstjänstgöring avses i denna förordning dels tjänstgöring, som hemvärnsman (reservhemvärnsman) enligt gällande bestämmelser är skyldig att fullgöra, dels ock av vederbörligt hemvärnsbefäl anordnad frivillig tjänstgöring. I tjänstgöringen inbegripes sådan färd till och från tjänstgöringsstället, som föranledes av och står i omedelbart samband med tjänstgöringen.

Ersättning enligt denna förordning skall, där ej annat följer av vad nedan stadgas, utgå i enlighet med de bestämmelser, som i förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, äro meddelade om ersättning till de i sistnämnda förordning avsedda, vid försvarsväsendet fast anställda.

2 §.

Sjukdom, som icke förorsakats av olycksfall, skall anses ådragen under hemvärnstjänstgöring, därest tjänstgöringen skäligen kan antagas hava väsentligen bidragit till sjukdomen.

3 §.

Vid bestämmande av livränta enligt denna förordning må den årliga arbetsförtjänsten icke beräknas till lägre belopp än ettusensjuhundrasextiofyra kronor.

4 §.

Där olycksfall eller sjukdom medfört eller skäligen kan antagas medföra påföljd, som föranleder ersättning enligt denna förordning, skall vederbörande hemvärnsområdesbefälhavare, sedan han från den skadade eller sjuke eller eljest erhållit underrättelse om olycksfallet eller sjukdomen, därom oför-

dröjligen avgiva skriftlig anmälan till riksförsäkringsanstalten. Närmare bestämmelser rörande sådan anmälan meddelas av Konungen.

5 §.

Ersättning enligt denna förordning i anledning av olycksfall utgår ej i den mån motsvarande ersättning utgives enligt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete eller förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall.

6 §.

Ersättningstagare skall vara underkastad de bestämmelser rörande avdrag å tillerkänd ersättning, som må varda stadgade för det fall, att motsvarande ersättning utgår på grund av den skadades eller sjukets anställning i kommunal eller enskild tjänst.

7 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för denna förordnings tillämpning, meddelas av Konungen eller av myndighet, som Konungen bestämmer.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1941. I fråga om olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före nämnda dag skall förordningen äga tillämpning om och i den mån Konungen det beslutar.

F ö r s l a g

till

Förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring vid luftskyddet eller under luftskyddsövning.

Härigenom förordnas som följer,

1 §.

Där någon å tid, då riket icke befinner sig i krig, under fullgörande av tjänstgöring vid luftskyddet eller under deltagande i luftskyddsövning skadas till följd av olycksfall eller ådrager sig yrkessjukdom, som avses i lagen den 14 juni 1929 om försäkring för vissa yrkessjukdomar, skall ersättning av allmänna medel utgivas i den ordning nedan stadgas.

Med olycksfall, som i första stycket sägs, likställes olycksfall vid färd till eller från platsen för tjänstgöringen eller övningen, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med tjänstgöringen eller övningen.

Ersättning enligt denna förordning skall, där ej annat följer av vad nedan stadgas, utgå i enlighet med bestämmelserna i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete och lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar. Ersättningen bestämmes av riksförsäkringsanstalten, i den mån ej för vissa fall jämlikt 6 och 7 §§ lagen om försäkring för olycksfall i arbete beslutanderätten tillkommer försäkringsrådet. Beträffande försäkringsrådets behandling av ärenden, varmed försäkringsrådet har att taga befattning, skall gälla vad i 6 § lagen den 29 juni 1917 om försäkringsrådet stadgas i fråga om där omförmälda ärenden.

2 §.

Den skadade eller sjuke är skyldig att underkasta sig vård eller föreskrift av läkare, som vederbörande luftskyddsbefäl eller riksförsäkringsanstalten må tillkalla.

3 §.

Är den skadade eller sjuke berättigad att vid skada till följd av olycksfall eller vid yrkessjukdom av statsmedel erhålla avlöning, pension eller annan ersättning, som icke avses i denna förordning, men som helt eller delvis utgör understöd på grund av olycksfallet eller yrkessjukdomen, eller skall sådant understöd utgå från kassa eller pensionsinrättning, som understödes med statsmedel, skall i fråga om avdrag från ersättningen enligt denna förordning i tillämpliga delar gälla vad i 11 § lagen om försäkring för olycksfall i arbete

stadgas angående avdrag för understöd, som av arbetsgivare utgives eller bekostas.

Ersättningstagare skall vara underkastad de bestämmelser rörande avdrag å tillerkänd ersättning, som må varda stadgade för det fall, att motsvarande ersättning utgår på grund av den skadades eller sjukets anställning i kommunal eller enskild tjänst.

4 §.

Där olycksfall eller sjukdom medfört eller skäligen kan antagas medföra påföljd, som föranleder ersättning enligt denna förordning, skall vederbörande luftskyddschef, sedan han från den skadade eller sjuke eller eljest erhållit underrättelse om olycksfallet eller sjukdomen, därom ofördröjligen avgiva skriftlig anmälan till riksförsäkringsanstalten. Närmare bestämmelser rörande sådan anmälan meddelas av Konungen.

5 §.

Ersättning enligt denna förordning utgår ej i den mån motsvarande ersättning i anledning av olycksfallet eller yrkessjukdomen utgives enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar eller förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall.

6 §.

De närmare föreskrifter, som finnas erforderliga för denna förordnings tillämpning, meddelas av Konungen eller av myndighet, som Konungen bestämmer.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1941. I fråga om olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före nämnda dag skall förordningen äga tillämpning om och i den mån Konungen det beslutar.

F ö r s l a g

till

Förordning angående ändrad lydelse av 31 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor.

Härigenom förordnas, att 31 § förordningen den 26 juni 1931 om erkända sjukkassor skall erhålla följande ändrade lydelse:

31 §.

I erkänd sjukkassas stadgar må bestämmas, att för sjukdomsfall, vid vilket den sjuke jämlikt lag eller författning eller på grund av utfästelse är berättigad att av annan erhålla avlöning eller annan ersättning eller vård, som ej utgör fattigvård, sjukhjälp ej skall utgå eller rätten därtill vara på visst sätt begränsad. Dock må ej föreskrivas begränsning i rätten till sjukhjälp under den i 29 § sista stycket stadgade sjukhjälpstid på grund av att den sjuke må vara berättigad till pension enligt lagen om folkpensionering eller understöd enligt förordningen om invalidunderstöd.

Vid sjukdom, därför den sjuke är berättigad att erhålla ersättning jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar eller enligt gällande bestämmelser om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring (hemvärnstjänstgöring), tjänstgöring vid luftskyddet eller luftskyddsövning, må sjukpenning från erkänd sjukkassa utgivas med högst det belopp för dag räknat, varmed den sjukpenning han tillförsäkrat sig från kassan överstiger den ersättning för dag räknat, vartill han sålunda är berättigad.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1941.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:ts
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 maj
1941.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med cheferna för justitie-, försvars- och finansdepartementen anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga om *provisoriska bestämmelser angående familjebidrag till värnpliktiga m. fl., vilka drabbats av kroppsskada, m. m.* samt anför:

Inledning.

Sociala försvarsberedskapskommittén¹ har i sitt den 10 januari 1941 dagtecknade, såsom del III betecknade betänkande med förslag till krigspensionsförordning m. m. (statens off. utredn. 1941: 1) till behandling upptagit, bland annat, *dels* frågan om ersättning i anledning av kroppsskada, som uppkommer under tjänstgöring vid krigsmakten eller luftskyddet under krig eller vissa beredskapstillstånd eller som eljest förorsakas av krigsåtgärd, *dels ock* frågan om ersättning åt hemvärns- och luftskyddspersonal för kroppsskada, uppkommen under tjänstgöring eller övning i fredstid. Betänkandet utmynnar i nu nämnda delar i förslag till, bland annat, *förordning om pension och annan ersättning i anledning av kroppsskada under krig m. m. (krigspensionsförordning)* samt *förordning om ersättning åt hemvärns- och luftskyddspersonal i anledning av viss kroppsskada*. Sistnämnda författningsförslag torde såsom bilaga (*Bilaga A*) få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende.

Över kommitténs betänkande i nyssnämnda delar hava efter remiss yttranden avgivits av överbefälhavaren över rikets försvarskrafter, efter hörande av cheferna för de olika försvarsgrenarna, arméförvaltningens civila departement och sjukvårdsstyrelse (gemensamt yttrande), marinförvaltningen, efter hörande av cheferna för kustartilleriet samt ostkustens och sydkustens marindistrikt, flygförvaltningen, hemvärnschefen, socialstyrelsen, försäk-

¹ Kommittén består av landshövdingen A. N. Thomson, ordförande, direktören A. T. N. Gabrielson, docenten E. W. Hästad, ledamöterna av riksdagens andra kammare fru Elsa Johansson och J. A. L. Persson, lantbrukaren N. I. Johansson i Mysinge samt byråchefen S. A. Skogh.

ringsrådet, riksförsäkringsanstalten, pensionsstyrelsen, medicinalstyrelsen, luftskyddsinspektionen, överståthållarämbetet, som bifogat yttrande från ställföreträdande luftskyddschefen i Stockholm, länsstyrelserna i Stockholms, Kronobergs, Kristianstads, Värmlands, Västmanlands, Jämtlands och Norrbottens län, socialvårdskommittén, riksluftskyddsförbundet, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund, svenska officersförbundet, svenska underofficersförbundet, försvarsväsendets underbefälsförbund, svenska arméns reservofficersförbund, svenska flottans reservofficersförbund, kustartilleriets reservofficersförbund, svenska reservunderofficersförbundet, landstormsofficerssällskapens i Sverige riksförbund och svenska sjukkaseförbundet.

Skrivelser i ärendet hava jämväl inkommit från svenska metallindustriarbetareförbundet, kvinnoföreningarnas beredskapskommitté och sekreteraren i styrelsen för Sveriges kommunalanställdas pensionskassa filosofie licentiaten Emil Liedstrand.

I sitt förslag till krigspensionsförordning har sociala försvarsberedskapskommittén upptagit bestämmelser om ersättning för kroppsskador, som under krig och vissa beredskapstillstånd drabba personal tillhörande krigsmakten och luftskyddet. Förslaget innehåller vidare bestämmelser om ersättning åt civila krigsskadade. Förslaget och däröver avgivna yttranden hava varit föremål för beredning inom socialdepartementet. Då emellertid de i förslaget behandlade frågorna äro av synnerligen komplicerad natur, har jag funnit dem tarva ytterligare överbäganden.

För att i avvaktan på utarbetandet av slutliga bestämmelser bereda en tillfällig förbättring av de förmåner, vilka enligt nu gällande författningar tillkomma dem, som under tjänstgöring vid neutralitetsvakten drabbas av kroppsskador, har jag låtit utarbeta en förordning med provisoriska bestämmelser rörande familjebidrag till skadade värnpliktiga med flera. Vidare hava förslag upprättats till förordningar om ersättning för kroppsskador, som i fredstid uppkomma under tjänstgöring vid hemvärnet och luftskyddet ävensom under luftskyddsövningar.

Jag övergår nu till att redogöra för de inom departementet sålunda utarbetade författningsförslagen.

I. Provisoriska bestämmelser om familjebidrag till värnpliktiga m. fl., vilka drabbats av kroppsskada.

Gällande bestämmelser rörande ersättning för kroppsskada under krigstjänstgöring.

Med krigstjänstgöring avses enligt krigsavlöningsreglementet den 15 juni 1939 (nr 278, ändrat genom nr 819 år 1939, 641 och 688 år 1940 samt 285 år 1941) tjänstgöring vid mobiliserad del av försvarsväsendet — även om krig ej råder — och i den mån reglementet tillämpas vid förstärkt försvars-

Departements-
chefen.

beredskap jämställas med krigstjänstgöring tjänstgöring över huvud vid neutralitetsvakten.

Enligt reglementet den 20 oktober 1939 (nr 757) angående sjukvård åt personal vid försvarsväsendet under krigstjänstgöring äger personal, å vilken krigsavlöningsreglementet är tillämpligt, rätt till sjukvård för kroppsskada, som inträffat under eller föranletts av krigstjänstgöring; under kroppsskada inbegripes varje slag av sjukdom eller skada. Efter tjänstgöringens slut bibehålles rätten till sjukvård under högst tre månader, såvida den skadade eller sjuke ej dessförinnan på grund av kroppsskadans förutsedda varaktighet eller till följd av invaliditet avföres från det förband, där han redovisas. Sistnämnda föreskrift har emellertid med avseende å tid, då riket icke är indraget i krig, genom Kungl. Maj:ts brev den 24 januari 1941 (Tjänstemeddelanden rörande lantförsvaret 1941 A nr 5) tills vidare ersatts med vissa bestämmelser angående hemförlovning av sjukskriven personal m. m. Enligt dessa bestämmelser gäller, att vissa beställningshavare skola efter att hava varit sjukskrivna under trettio dagar i följd överföras till vederbörande militära organisations fredsstat, varav följer, bland annat, att aktiv personal intill återinträde i krigstjänstgöring bliver underkastad för fredstid gällande bestämmelser. Annan personal än nyss avsedda beställningshavare — sålunda värnpliktiga m. fl. — skall enligt samma bestämmelser efter sjukskrivning under tre månader i följd omedelbart hemförlovas; dessförinnan må hemförlovning i anledning av skadan ej ske utan vederbörandes eget medgivande. Med rätt till sjukvård enligt förenämnda sjukvårdsreglemente, i fortsättningen benämnt krigssjukvårdsreglementet, följer enligt kungörelsen den 3 september 1939 (nr 655, ändrad genom kungörelser nr 758 år 1939 samt 52, 689 och 886 år 1940) med tillämpningsföreskrifter till krigsavlöningsreglementet rätt till full krigslön; för värnpliktiga föreligger enligt krigsfamiljebidragskungörelsen den 3 maj 1940 (nr 322, ändrad genom kungörelser nr 955 år 1940 och 289 år 1941) även rätt till familjebidrag.

Rätten till sjukvård och sjukavlönning efter det krigssjukvårdsreglementet upphört att vara tillämpligt regleras för personal på aktiv stat av de i fredstid gällande avlöningsreglementena. Därjämte gälla för officerare och underofficerare m. fl. bestämmelserna i lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete och i lagen den 14 juni 1929 (nr 231) om försäkring för vissa yrkessjukdomar, förutsatt att skadan icke förorsakats av krigsåtgärd under krig, vari Sverige är indraget. För värnpliktiga och vissa fast anställda gälla, såvitt angår skada under tjänstgöring i fredstid, stadgandena i förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, den s. k. militärsättningsförordningen. Enligt kungörelsen den 23 juli 1940 (nr 730) med provisoriska bestämmelser om familjebidrag åt värnpliktiga m. fl., vilka drabbats av kroppsskada, må värnpliktig, vilken tillerkänts bidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen, för sådan tid efter tjänstgöringens slut, varunder han äger rätt till sjukpenning enligt militärsättningsförordningen, tills vi-

dare åtnjuta familjepennings grundbelopp för därtill berättigade familjemedlemmar enligt bestämmelserna i krigsfamiljebidragsförordningen; bestämmelserna äga motsvarande tillämpning å annan personal, som avlönats enligt de för värnpliktiga gällande grunderna. Reservpersonalen har genom Kungl. Maj:ts brev den 23 juli 1940 med provisoriska bestämmelser om särskilda förmåner åt viss personal vid försvarsväsendet, som drabbats av kroppsskada (Tjänstemeddelanden rörande lantförsvaret 1940 A nr 63), medgivits rätt till viss sjukavlönning efter det krigssjukvårdsreglementet upphört att vara tillämpligt; sjukavlönningen utgår vid förlust av arbetsförmågan och motsvarar — bortsett från vissa bestämmelser om avdrag för pension m. m. — hälften av det belopp, som enligt fredsavlöningsbestämmelserna skulle hava under tjänstgöring utbetalts såsom lön jämte rörligt tillägg till beställningshavare å aktiv stat i samma löneklass som den, efter vilken den skadade uppbar månadslön enligt krigsavlöningsreglementet.

I fråga om ersättning vid invaliditet och dödsfall gäller, att bestämmelser härom finnas för officerare och underofficerare m. fl. i militära tjänstepensionsreglementet samt, med avseende å fredsförhållanden, för all personal på aktiv stat och för reservpersonal ävensom värnpliktiga i olycksfallsförsäkringslagen, militärsättningsförordningen eller Kungl. Maj:ts förenämnda brev den 23 juli 1940.

Efter denna översikt över gällande författningar övergår jag till att redogöra för huvudinnehållet i olycksfallsförsäkringslagens, yrkessjukdomsförsäkringslagens och militärsättningsförordningens ersättningsbestämmelser.

De viktigare ersättningarna enligt olycksfallsförsäkringslagen äro vid sjukdom sjukpenning, vid invaliditet livränta samt vid dödsfall begravningshjälp och livräntor till efterlevande. Ersättningarna stå i relation till den skadades arbetsförtjänst före olycksfallet. Sjukpenningen utgör för dag högst 5: 50 kronor, vilket belopp utgår vid en årlig arbetsförtjänst av 2,835 kronor eller mera. Invaliditetslivränta utgör vid förlust av arbetsförmågan — frånsett s. k. hjälplöshetstillägg — $\frac{2}{3}$ av den årliga arbetsförtjänsten, som beräknas till högst 3,000 kronor; är arbetsförmågan endast nedsatt, dock med minst $\frac{1}{10}$, utgår livränta med det avkortade belopp, som svarar mot arbetsförmågans nedsättning. Begravningshjälpen utgör $\frac{1}{10}$ av den årliga arbetsförtjänsten, dock lägst 100 kronor och högst 300 kronor. Efterlevandelivräntor tillkomma änka med $\frac{1}{4}$ av den avlidnes arbetsförtjänst, barn (adoptivbarn) under 16 år med $\frac{1}{6}$ av arbetsförtjänsten samt, efter särskild prövning, änking med $\frac{1}{4}$ av arbetsförtjänsten och föräldrar (adoptivföräldrar) med sammanlagt högst $\frac{1}{4}$ av arbetsförtjänsten; skulle summan av livräntorna överstiga $\frac{2}{3}$ av arbetsförtjänsten, reduceras desamma efter vissa regler till sammanlagt detta belopp. Arbetsförtjänsten beräknas jämväl vid bestämmande av efterlevandelivränta till högst 3,000 kronor, varför högsta livränta till änka är 750 kronor och till barn 500 kronor för år. — Ersättning enligt yrkessjukdomsförsäkringslagen utgår vid vissa särskilt angivna sjukdomar efter i huvudsak samma grunder som enligt olycksfallsförsäkringslagen. — Militärsättningsförordningen bygger på olycksfallsförsäkringslagens grun-

der men företer vissa väsentliga skiljaktigheter. Sålunda utgår ersättning icke endast för skada genom olycksfall utan även för sjukdom, som ådragits under militärtjänstgöringen. Beträffande värnpliktiga har i förordningen fastslagits visst belopp såsom arbetsförtjänst, nämligen 2,160 kronor för vissa mera kvalificerade kategorier och 1,764 kronor för övriga. Den dagliga sjukpenningen utgår i förra fallet med 4 kronor och i senare fallet med 3:50 kronor; livräntor till änka och barn utgöra, bortsett från eventuell reduktion, i förra fallet 540 respektive 360 kronor, i senare fallet 441 respektive 294 kronor.

Krigsfamiljebidragsförordningens huvudinnehåll.

Bestämmelserna i krigsfamiljebidragsförordningen den 17 april 1940 (nr 223, ändrad genom förordning nr 288 år 1941) äga under i förordningen angivna förutsättningar tillämpning å värnpliktiga (1 §) och skola äga motsvarande tillämpning å annan personal vid krigsmakten, som avlönas enligt de för värnpliktiga gällande grunder (29 §). Kungl. Maj:t må föreskriva, att bestämmelserna med de inskränkningar, som må finnas påkallade, skola äga tillämpning jämväl å annan personal, som tjänstgör vid krigsmakten under tid, då värnpliktiga äro inkallade enligt § 28 mom. 1 eller § 36 mom. 2 värnpliktslagen (1 §); i enlighet härmed har genom kungörelsen den 16 maj 1941 (nr 289) om ändring i vissa delar av krigsfamiljebidragskungörelsen föreskrivits, att bostadsbidrag må kunna tillerkännas underbefäl i arméns reserver.

Kretsen av familjemedlemmar, för vilka familjebidrag kan utgå, utgöres i första hand av den värnpliktiges hustru, med vilken han sammanlever, samt hans barn och adoptivbarn under 16 år, som äro under hans vårdnad (3 § a)). Vidare räknas till familjekretsen den värnpliktiges hustru, barn och adoptivbarn i andra fall än nyss sagts, hans föräldrar och adoptant, hans hustrus barn och adoptivbarn samt hans fränskilda hustru, en var under förutsättning, *dels* att den värnpliktige är underhållsskyldig gentemot vederbörande och *dels* att den värnpliktige vid tiden för inkallelsen i väsentlig mån bidrog till dennes underhåll, eller, där bidragsskyldigheten inträtt senare, skäligen kan antagas hava skolat bidraga till underhållet, om inkallelsen ej mellankommit (3 § b)). Såsom familjemedlem räknas slutligen den värnpliktiges husföreståndarinna, under förutsättning att den värnpliktige sammanbor med egna eller hustrus barn eller adoptivbarn under 16 år samt, därest han sammanbor jämväl med hustru, att hustrun är oförmögen till arbete (3 § c)). När synnerligen ömmande omständigheter föreligga, må annan anhörig till den värnpliktige än som avses i 3 § i fråga om rätt till familjebidrag likställas med familjemedlem, som i 3 § b) sägs (28 a §).

Av familjebidragen finnas fem former: familjepenning, bostadsbidrag, näringsbidrag, sjukbidrag och begravningsbidrag. Rörande familjepeningen har genom förordningen den 16 maj 1941 (nr 290) om provisorisk höjning av familjepenning enligt krigsfamiljebidragsförordningen föreskrivits,

dels att familjepeningen må tills vidare utgå med högst de belopp, som angivas i följande tariff:

1	2	3	4
Ortsgrupp	För hustru eller, där bidrag ej utgår för hustru, annan familjemedlem, som förestår den värnpliktiges hem kronor	För annan familjemedlem <i>över</i> 16 år än som avses i kol. 2 kronor	För annan familjemedlem <i>under</i> 16 år än som avses i kol. 2 kronor
I	2: —	1: 25	0: 85
II	2: 25	1: 50	0: 95
III	2: 50	1: 75	1: 05

dels att det grundbelopp, som utgår utan behovsprövning, skall tills vidare utgöra för hustru en krona 25 öre och för varje barn eller adoptivbarn under 16 år 55 öre.

Familjepening utöver nyssnämnda grundbelopp utgår allenast i den mån behov därav skäligen kan antagas föreligga; till de inkomster, vartill hänsyn skall tagas vid prövningen av bidragsbehovet, räknas ej den värnpliktiges krigslön (5 §). Kungl. Maj:t äger dels stadga undantag från bestämmelserna om grundbelopp, såvitt angår värnpliktiga, vilka under tjänstgöringen för civil tjänst åtnjuta avlöning av statsmedel eller med statsbidrag, dels föreskriva, att vid behovsprövning hänsyn icke skall tagas till sådan inkomst av civil anställning, som den värnpliktige under tjänstgöringen äger bibehålla, eller till understöd, som i anledning av tjänstgöringen tilldelas honom eller hans familj; bestämmelser i dessa avseenden finnas intagna i krigsfamiljebidragskungörelsen.

Bostadsbidrag utgår, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar. Bidraget bestämmes helt efter behovsprövning (7 §) och kan under vissa förutsättningar tillerkännas även ensamstående värnpliktig (8 §). Beträffande bostadsbidrag till underbefäl i arméns reserver äro särskilda bestämmelser ifråga om behovsprövningen meddelade i förenämnda kungörelse den 16 maj 1941 (nr 289).

Näringsbidrag utgår, där Kungl. Maj:t med hänsyn till inkallelens sannolika varaktighet så förordnat, till värnpliktiga, vilka driva näring eller rörelse och vilka anställt arbetskraft för verksamhetens upprätthållande (10 §). Bidraget kan, liksom bostadsbidrag, under vissa förutsättningar tillerkännas även ensamstående värnpliktig (13 §). Den som uppbär näringsbidrag äger ej åtnjuta annat slag av familjebidrag (14 §). Näringsbidrag utgår med högst 200 eller undantagsvis 300 kronor i månaden (11 §).

Sjukbidrag avser sjukvård åt familjemedlem och utgår med högst det belopp, vartill kostnaden uppgått; rätten till sjukbidrag för annan familjemedlem än i 3 § a) sägs är på visst sätt begränsad (15 §).

Begravningsbidrag slutligen utgives, då familjemedlem som avses i 3 § a) avlidit, under förutsättning att den värnpliktige vid tiden för dödsfallet ägde för familjemedlemmen uppbära familjepening, som helt eller delvis utgick

efter behovsprövning; bidraget utgår med 150 kronor för hustru och 100 kronor för barn eller adoptivbarn (15 a §).

Familjebidragsärenden handläggas å kommunernas vägnar av familjebidragsnämnder. Såsom tillsynsmyndighet har förordnats statens arbetsmarknadskommission. Besvär över familjebidragsnämnds beslut anföras hos länsstyrelsen eller, i vissa fall, tillsynsmyndigheten. Över länsstyrelses beslut må klagan föras hos kammarrätten.

Beträffande familjebidragens bekostande gäller den principen, att belopp, som utgå utan behovsprövning, i sin helhet bekostas av staten, under det att av återstoden vederbörande kommun bekostar $\frac{1}{10}$ och staten resten; Kungl. Maj:t äger, då särskilda skäl därtill föranleda, medgiva kommun förhöjt statsbidrag (19 §).

Av sociala försvarsberedskapskommittén föreslagna bestämmelser om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under krigstjänstgöring.

De i kommitténs förslag till krigspensionsförordning intagna bestämmelserna rörande ersättning till personal vid försvarsväsendet, som skadats under krigstjänstgöring, äro, i vad angår ersättning vid invaliditet och dödsfall, gemensamma för samtliga personalkategorier. I fråga om ersättningen vid sjukdom hava däremot skilda bestämmelser föreslagits beträffande å ena sidan sådan personal, som under tjänstgöringen avlönades enligt andra grunder än de för värnpliktiga gällande, samt å andra sidan värnpliktiga och med dem i avlöningshänseende jämställd personal. Sjukpenningen skulle för förstnämnda personalkategori bestämmas med hänsyn till den krigslöneklass, vilken vederbörande tillhört under tjänstgöringen. Till värnpliktiga och med dem jämställda skulle sjukpenningen utgå med 4 kronor för dag eller sålunda med det belopp, varmed sjukpenning utgår enligt militärsättningsförordningens högre ersättningsklass för värnpliktiga; en differentiering efter befälsställning och försörjningsplikt skulle åvägabringas genom befälstillägg och familjebidrag. De föreslagna bestämmelserna om familjebidrag äro i detta sammanhang av särskilt intresse, och jag vill därför lämna en närmare redogörelse för förslaget i denna del ävensom för de däröver avgivna yttrandena.

Familjebidrag till värnpliktiga och med dem jämställda skulle enligt kommittéförslaget kunna utgivas för tid, varunder hel sjukpenning utginge. Rörande familjebidragens utgivande skulle stadgandena om dylika bidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen äga motsvarande tillämpning, dock med iakttagande av vissa särskilda bestämmelser. Sålunda skulle gälla, att familjepening i sin helhet skulle utgå efter behovsprövning och att familjebidraget ej finge tillhoppa med sjukpenning och eventuellt befälstillägg övertiga vad som motsvarade gängse arbetsinkomst för en person i den skadades vanliga yrke eller verksamhet; frånsatt sistnämnda regel skulle befälstillägget icke tagas i betraktande vid bidragets bestämmande. Familjepening för hustru eller annan familjemedlem, som förestode den skadades hem,

skulle under annan tid än då den skadade vårdades å sjukvårdsanstalt utgå enligt de grunder, som enligt krigsfamiljebidragsförordningen gälla för övriga familjemedlemmar över sexton år, d. v. s. familjepeningens maximum skulle under sådan tid nedsättas under det för hustru eljest gällande. Sjukbidrag skulle kunna avse icke blott sjukvård åt familjemedlem utan även sådan sjukvård åt den skadade själv, varav denne vore i behov av annan anledning än skadan; sjukvård i anledning av skadan skulle enligt särskilda bestämmelser i förslaget utgå utan behovsprövning. Vad angår näringsbidrag slutligen skulle gälla, att dylikt bidrag finge utgivas allenast där sådant bidrag utginge redan vid tiden för skadans yppande. — Beträffande vad kommittén sålunda föreslagit hava i yttrandena erinringar gjorts allenast i fråga om sistnämnda begränsning i rätten till näringsbidrag. Det har anförts, att bestämmelsen kunde erhålla otillfredsställande verkningar i sådana fall, då ansökan om familjebidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen icke under tjänstgöringstiden hunnit ingivas eller behandlas.

Ersättningarna vid invaliditet skulle enligt kommittéförslaget utgöras av invalidpensioner jämte vissa kompletterande förmåner. Invalidpension skulle bestå av grundbelopp — utgörande vid förlust av arbetsförmågan 1,440 kronor, motsvarande beloppet av livränta enligt militärsättningsförordningens högre ersättningsklass för värnpliktiga — samt av befälstillägg och, vid minst 30 procents invaliditet, familjetillägg. Sistnämnda tillägg skulle utgå för hustru, med vilken den skadade sammanlevde, och barn (adoptivbarn) under 16 år, som vore under hans vårdnad, ävensom under vissa förutsättningar för make och barn (adoptivbarn) under 16 år i andra fall än nyss sagts, makes barn och adoptivbarn under 16 år, föräldrar, adoptant och frånskild make. Tilläggen skulle för make, barn (adoptivbarn) och makes barn (adoptivbarn) utgöra följande belopp för år, därest hel invalidpension utginge:

	ortsgrupp I	ortsgrupp II	ortsgrupp III
för en familjemedlem	240 kr.	300 kr.	360 kr.
» två familjemedlemmar	420 »	525 »	630 »
» varje familjemedlem utöver tre, ytterligare.....	120 »	150 »	180 »

För barn (adoptivbarn), som ej fyllt två år, skulle de nämnda tilläggsbeloppen ökas med 60 kronor för år. Tillägg finge icke i något fall överstiga underhåll, som den skadade genom dom eller avtal förpliktats utgiva till vederbörande familjemedlem. Tillägg för fader, moder, adoptant eller frånskild make skulle utgöra högst 300 kronor för en var av dem.

Vid dödsfall skulle begravningshjälp utgå med 250 kronor eller, om begravningen skedde annorledes än genom dödsboets försorg, med halva detta belopp. Efterlevandepensioner skulle tillkomma de nyssnämnda familjemedlemmar, för vilka familjetillägg kunnat utgå. Pensioner till make, barn (adoptivbarn) och makes barn (adoptivbarn) skulle utgå med följande belopp:

	ortsgrupp I	ortsgrupp II	ortsgrupp III
make	480 kr.	600 kr.	720 kr.
ett barn	340 »	420 »	500 »
två »	600 »	750 »	900 »
för varje barn utöver två, ytterligare	120 »	150 »	180 »

Beträffande barn under två år, familjemedlem, till vilken den skadade förpliktats utgiva underhåll, föräldrar, adoptant och frånskild make skulle i fråga om efterlevandepensioner gälla samma regler som, enligt vad förut nämnts, föreslagits beträffande familjetillägg å invalidpension.

Vid bestämmandet av familjetillägg och efterlevandepensioner skulle samma ortsgruppsindelning tillämpas som enligt lagen om folkpensionering.

Departement-
chefen.

De i sociala försvarsberedskapskommitténs förslag till krigspensionsförordning intagna bestämmelserna rörande ersättning för kroppskada, ådragen under krigstjänstgöring, kunna i vad angår sjukersättning till värnpliktiga av manskaps grad anses i huvudsak innebära, att sjukpenning skulle utgå med belopp motsvarande sjukpenning enligt militärsättningsförordningens högre ersättningsklass men utbyggas med familjebidrag av samma slag som dylika bidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen. I motiveringen har kommittén anfört, att sjukpenningen — vid arbetsoförmåga utgörande 4 kronor för dag — uppenbarligen vore i flertalet fall otillräcklig för familjeförsörjare och att genom en anknytning till krigsfamiljebidragsförordningen den avsevärda fördelen skulle vinnas, att familjeförsörjare, som tillskyndats bestående men, skulle beredas möjlighet att i förekommande fall få bibehålla bostadsbidrag eller näringsbidrag under en övergångstid, varigenom anpassningen efter de mera schematiskt bestämda invaliditetsersättningarna skulle underlättas. Mot kommitténs sålunda angivna ståndpunkt hava erinringar icke gjorts, och jag ansluter mig till densamma. Det må anmärkas, att ersättningarna enligt militärsättningsförordningen icke äro avpassade med tanke på beredskapstillstånd sådana som det nuvarande, då de inkallade till stor del äro familjeförsörjare.

Familjebidrag skulle enligt kommittéförslaget utgå allenast för tid, varunder hel sjukpenning utginge. Sådan sjukpenning skulle emellertid utgivas, förutom vid fullständig arbetsoförmåga, även då den skadade vore väsentligen oförmögen till arbete. Med ifrågavarande bestämmelser lärers hava avsetts, att hel sjukpenning och därmed även familjebidrag i allmänhet skulle kunna utgå vid nedsättning av den skadades arbetsförmåga med mer än hälften.

Invaliditetsersättning till värnpliktiga i manskaps grad skulle enligt förslaget utgå såsom invalidpension, bestående av dels ett grundbelopp — motsvarande invaliditetslivränta enligt militärsättningsförordningens högre ersättningsklass eller 1,440 kronor — och dels, förutsatt att arbetsförmågan vore nedsatt med minst $\frac{3}{10}$, familjetillägg enligt de grunder, för vilka jag förut redogjort. Familjetilläggen skulle, till skillnad från vad som skulle gälla

beträffande nyssnämnda familjebidrag, i allmänhet icke vara beroende av behovsprövning. I motiveringen har kommittén härom anfört, bland annat, att den fortlöpande kontroll, som en behovsprövning beträffande invaliditetsersättningarna skulle förutsätta, skulle medföra mycket stora svårigheter.

Sedan det, såsom inledningsvis nämnts, visat sig, att ett ställningstagande till kommittéförslaget i dess helhet bör föregås av ytterligare överväganden, har inom socialdepartementet undersökts, i vad mån önskemålet om en förbättrad ställning för sådana skadade värnpliktiga, vilka äro familjeförsörjare, må kunna tills vidare tillgodoses genom provisoriska bestämmelser. Vad angår ersättning vid sjukdom, torde dylika bestämmelser kunna till sitt innehåll nära anslutas till de av kommittén föreslagna stadgandena om familjebidrag till skadade värnpliktiga. Vad ersättning vid invaliditet beträffar, synes en provisorisk förbättring av sådan ersättning lämpligen kunna ske på sådant sätt, att de, som åsamkats mera betydande invaliditet, få rätt till familjepenning. Efter nu angivna riktlinjer har inom departementet utarbetats förslag till en provisorisk *förordning om familjebidrag åt värnpliktiga med flera, vilka drabbats av kroppsskada*, och jag övergår nu till en redogörelse för innehållet i detta förslag.

Familjebidrag må enligt departementsförslaget tills vidare kunna utgå till värnpliktig, vilken under tjänstgöring, varunder krigsfamiljebidragsförordningen varit å honom tillämplig, drabbats av kroppsskada, som medför rätt till ersättning enligt militärsättningsförordningen (1 §). Bidrag må utgå för tid, varunder den värnpliktige enligt nämnda förordning är berättigad till sjukpenning eller livränta, motsvarande förlust av arbetsförmågan eller nedläggning av denna med minst hälften; rörande bidraget skall vad som är stadgat om bidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen — sålunda även stadgandena beträffande administrationen och kostnadernas bestridande — i tillämpliga delar lända till efter rättelse, i den mån ej annat föranledes av de särskilda bestämmelser, för vilka jag i det följande redogör (2 §). För tid, varunder den värnpliktige är berättigad till livränta, må annat familjebidrag än familjepenning icke utgå. I kommittéförslaget finnes intagen en bestämmelse, enligt vilken familjepenning i sin helhet skall utgå efter behovsprövning. Kommittén har härom anfört, att föreskrifterna om familjepennings grundbelopp icke syntes böra i detta sammanhang tillämpas, emedan sjukpenningen utginge utan behovsprövning. Bestämmelsen har icke föranlett någon erinran och har upptagits i departementsförslaget (3 § första stycket). I överensstämmelse med de principer, efter vilka familjepennings maximum för olika familjemedlemmar avvägts enligt krigsfamiljebidragsförordningen, borde enligt kommitténs mening gälla, att nämnda maximum för hustru eller annan familjemedlem, som förestode den skadades hem, skulle under tid, då den skadade icke vårdades å sjukhus, utgöras av det för »annan familjemedlem över 16 år» gällande maximum. Under annan tid borde däremot det i krigsfamiljebidragsförordningen angivna, högre maximibeloppet för hustru gälla. Detta kommitténs förslag står i samband därmed, att sjukpenningen föreslagits skola under tid för sjukhusvård reduceras med $\frac{3}{4}$.

Enligt militärsättningsförordningen må däremot sjukpenningen för sådan tid reduceras med högst hälften. På grund härav och med hänsyn jämväl till nu ifrågavarande bestämmelsers provisoriska karaktär har i departementsförslaget intagits en generell bestämmelse av innebörd, att familjepening för hustru eller annan familjemedlem, som förestår den skadades hem, skall utgå enligt de för »annan familjemedlem över 16 år» gällande grunderna (3 § andra stycket). Enligt kommittéförslaget skulle familjebidrag ej få bestämmas till högre belopp än som tillhoppa med sjukpenningen (och eventuellt befästillägg) motsvarade gängse arbetsinkomst för en person i den skadades vanliga yrke eller verksamhet. Bestämmelsen har intagits i departementsförslaget med den ändringen, att den icke äger avseende å det numera införda begravningsbidraget och ej heller å sjukbidrag (3 § tredje stycket). Av kommittén föreslagna särskilda föreskrifter rörande näringsbidrag och sjukbidrag, enligt vilka näringsbidrag skulle kunna utgivas allenast i det fall, att dylikt bidrag utginge redan vid skadans yppande, samt sjukbidrag skulle kunna avse sjukvård även åt den skadade själv, hava icke ansetts böra intagas i förevarande provisoriska författning. I avvaktan på riksförsäkringsanstaltens beslut rörande sjukpenning eller livränta skall familjebidragsnämnd äga fastställa provisoriskt familjebidrag, förutsatt att den skadade är helt arbetsoförmögen (4 §). Sådant provisoriskt familjebidrag synes icke böra återkrävas, därest det, sedan riksförsäkringsanstaltens beslut meddelats, visar sig, att rätt till familjebidrag icke förelegat. Vid ansökan om familjebidrag skall fogas avskrift av riksförsäkringsanstaltens beslut eller, om provisoriskt bidrag sökes, bevis att anmälan till anstalten blivit gjord (5 §). Familjebidragsnämnd, som bifallit ansökan om bidrag, skall göra anmälan härom till riksförsäkringsanstalten, som har att delgiva nämnden sitt beslut (6 §).

Krigsfamiljebidragsförordningen äger, såsom förut nämnts, tillämpning jämväl å icke värnpliktiga, vilka avlönas enligt samma grunder som de värnpliktiga, ävensom i mån av Kungl. Maj:ts beslut å viss annan personal vid krigsmakten. Med hänsyn härtill har i departementsförslaget föreskrivits, dels att de föreslagna bestämmelserna rörande värnpliktiga skola äga motsvarande tillämpning å annan personal, som under tjänstgöringen omfattas av krigsfamiljebidragsförordningen, dels ock att Kungl. Maj:t i övrigt äger föreskriva, att de föreslagna stadgandena, med eventuellt påkallade inskränkningar, skola tillämpas å annan personal vid krigsmakten, som tjänstgör under tid, då värnpliktiga äro inkallade för krigstjänstgöring (7 §). Sistnämnda bestämmelse kan tänkas erhålla betydelse huvudsakligen beträffande personal, som väl under tjänstgöringen men icke efter hemförloving äger åtnjuta avlöningsförmåner, vilka böra utesluta från rätt till familjebidrag.

I förslaget intagna bestämmelser rörande utfärdandet av tillämpningsföreskrifter m. m. (8 §) ansluta sig till vad som gäller med avseende å krigsfamiljebidragsförordningen.

Den föreslagna förordningen torde böra träda i kraft den 1 juli 1941 och

åga tillämpning även beträffande kroppsskada, som yppats dessförinnan. För tid, varunder bidrag utgått enligt förenämnda kungörelse den 23 juli 1940 med provisoriska bestämmelser om familjebidrag åt värnpliktiga m. fl., vilka drabbats av kroppsskada, bör bidrag enligt den föreslagna förordningen dock ej utgå. Nämnda kungörelse torde från de nya bestämmelsernas ikraftträdande böra upphöra att gälla. Bidrag, som dessförinnan fastställts enligt kungörelsen, synes emellertid böra utgå, intill dess högre bidrag enligt den föreslagna förordningen eventuellt blivit bestämt. Genom en föreskrift härom undvikes, att den som redan tillerkänts bidrag enligt kungörelsen går miste om bidraget eller får detta nedsatt på grund av de nya bestämmelserna om behovsprövning och begränsning av bidragsrätten till tid, då arbetsförmågan är nedsatt med minst hälften.

Vinner det författningsförslag, för vilket jag nu redogjort, bifall, torde åvägabringas en i huvudsak tillfredsställande provisorisk förbättring av ersättningarna till familjeförsörjare, som drabbas av kroppsskada under krigstjänstgöring. Vid övervägande av frågan om en förbättring jämväl av efterlevandeersättningarna har jag kommit till den uppfattningen, att generella bestämmelser i detta syfte skulle bli av alltför komplicerad natur för att böra intagas i en provisorisk författning. Behov av en förbättring av efterlevandeersättningarna torde emellertid förefinnas i sådana fall, där den avlidne efterlämnar anhöriga i svag ekonomisk ställning. Då antalet dylika fall icke torde vara större, än att varje särskilt fall kan bli föremål för Kungl. Maj:ts prövning, synes det lämpligt, att förslag förelägges riksdagen om bemyndigande för Kungl. Maj:t att, tills vidare i avvaktan på utfärdandet av erforderliga bestämmelser, tilldela efterlevande efter person, som avlidit till följd av skada under krigstjänstgöring, tillägg å författningens utgående ersättning med belopp, högst motsvarande skillnaden mellan sagda ersättning och efterlevandepension enligt sociala försvarsberedskapskommitténs förslag till krigspensionsförordning.

II. Ersättning för kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring.

Hemvärnskommitténs förslag.

I sitt den 7 mars 1940 avgivna förslag till inrättande av en hemvärnsorganisation förordade *hemvärnskommittén*, att hemvärnsman vid olycksfall eller sjukdom, som ådragits under fredstjänstgöring, skulle erhålla fri läkar- och sjukvård samt ersättning i övrigt enligt olycksfallsförsäkringslagens grunder.

Riksförsäkringsanstalten — som avgav yttrande över hemvärnskommitténs förslag — framhöll, att förslaget att olycksfallsförsäkringslagens stadganden skulle vara tillämpliga vid olycksfall eller sjukdom, som hemvärnsman ådragit sig under fredstjänstgöring, vore mindre lämpligt. Anstalten påpekade, att olycksfallsförsäkringslagen avsåg ersättning vid olycksfall i arbete, men icke vid sjukdom. Ådroge sig en hemvärnsman exempelvis en lungsjukdom,

en hjärtsjukdom eller en reumatisk åkomma, kunde ersättning sålunda icke utgå till honom. Anstalten föreslog, att ersättning i stället skulle utgå jämlikt militärsättningsförordningen. I första hand förordade anstalten, att hemvärnspersonalen genom ändring av militärsättningsförordningen skulle i princip jämföras med värnpliktiga. Därvid skulle de hemvärmän (reservhemvärmän), som icke fullgjort sin värnpliktstjänstgöring, i allmänhet jämföras med de värnpliktiga, vilkas årliga arbetsförtjänst beräknades till 1,764 kronor, och de, som fullgjort första tjänstgöring och repetitionsövningar eller motsvarande tjänstgöring, jämföras med de värnpliktiga, vilkas arbetsförtjänst beräknades till 2,160 kronor. Även sådana hemvärmän, som frikallats från värnpliktens fullgörande eller helt eller delvis befriats från densamma fullgörande i fredstid, kunde enligt anstaltens förmenande möjligen hänföras till den senare kategorien från och med det år de uppnådde trettiofem års ålder. Alternativt förordade anstalten, för det fall att den föreslagna ändringen av militärsättningsförordningen icke kunde medhinnas, att beslut om ersättning tills vidare skulle i varje särskilt fall meddelas av Kungl. Maj:t med tillämpning av 1 § andra stycket i förordningen.

I nämnda stycke föreskrives, att, därest någon, som därtill beordrad eller med behörigt tillstånd frivilligt deltagit i militärtjänstgöring i fredstid, drabbas av skada eller sjukdom under tjänstgöringen, Kungl. Maj:t äger, där förhållandena anses böra därtill föranleda, besluta om ersättning till vederbörande i huvudsaklig överensstämmelse med i förordningen stadgade grunder.

I proposition (nr 257) till 1940 års lagtima riksdag rörande upprättandet av en hemvärnsorganisation förordade föredragande departementschefen, att frågan om ersättning i anledning av sjukdom eller skada, som ådragits under obligatorisk tjänstgöring i fred, åtminstone tills vidare skulle regleras i enlighet med det senare av de två utav riksförsäkringsanstalten föreslagna alternativen.

Några bestämmelser i ämnet hava icke utfärdats i annan mån än att i 12 § 4. hemvärnskungörelsen den 31 maj 1940 (nr 408) finnes angivet, att angående ersättning för sjukdom eller skada, som ådragits under tjänstgöring, skall gälla vad därom särskilt stadgas.

Framställning från chefen för armén.

I skrivelse den 17 september 1940 har *chefen för armén* hemställt, bland annat, att militärsättningsförordningen måtte givas sådan ändrad lydelse, att densamma bleve direkt tillämplig på hemvärmännen (reservhemvärmännen). I skrivelsen framhålles, att de av riksförsäkringsanstalten i dess yttrande över hemvärnskommitténs förslag förordade bestämmelserna rörande beräkning av den skadades arbetsförtjänst syntes vara lämpliga.

I anledning av nämnda skrivelse hava utlåtanden i ärendet infordrats dels från *arméförvaltningens civila departement* och *sjukvårdsstyrelse*, vilka i gemensamt utlåtande den 11 oktober 1940 tillstyrkt den av arméchefen föreslagna ändringen av militärsättningsförordningen, dels ock från *riksför-*

säkringsanstalten, som inkommit med utlåtande den 16 april 1941. Till innehållet i sistnämnda utlåtande torde jag få återkomma i det följande.

Sociala försvarsberedskapskommitténs förslag.

Kommittén erinrar beträffande sitt förslag till förordning om ersättning åt hemvärns- och luftskyddspersonal i anledning av viss kroppsskada inledningsvis därom, att ersättning enligt 1 § andra stycket militärsättningsförordningen kunde bestämmas antingen efter de för värnpliktiga gällande grunderna eller ock enligt de grunder, som gällde för den i förordningen avsedda fast anställda personalen vid försvarsväsendet. I förra fallet lades en viss beräknad arbetsförtjänst, 1,764 eller 2,160 kronor, till grund för ersättningens storlek, under det att arbetsförtjänsten i senare fallet beräknades enligt olycksfallsförsäkringslagens regler. Med hänsyn till att hemvärnspersonalen, till skillnad från vad som gällde beträffande de värnpliktiga, vore sammansatt av personer i mycket skilda åldersgrupper och i övrigt vore mycket heterogen, syntes enligt kommitténs mening övervägande skäl tala för tillämpning av den senare beräkningsgrunden, som ledde till att den skadade erhöle ersättning av samma storlek som den, vilken skulle hava utgått, om skadan uppkommit genom olycksfall i arbete. I betraktande av hemvärnspersonalens värdefulla, på frivillighetens grund vilande insats för rikets försvarsberedskap borde dock skäligen gälla, att livränta icke i något fall skulle utgå efter lägre arbetsförtjänst än lägsta arbetsförtjänsten för värnpliktig eller 1,764 kronor.

Enligt kommitténs nyss omförmälda författningsförslag skall ersättning av statsmedel utgivas, då någon under tjänstgöring vid hemvärdet drabbas av kroppsskada »i annat fall än som avses i krigspensionsförordningen». Sistnämnda förordning skulle enligt kommitténs förslag tillämpas, i vad angår hemvärnspersonalen, i fråga om kroppsskador, ådragna under tjänstgöring i krig eller eljest, då enligt av Kungl. Maj:t utfärdad befallning hemvärdet skall hållas i beredskap.

Såsom ersättningsberättigande kroppsskador skall anses dels skada, som föranledes av olycksfall under tjänstgöringen eller under färd till eller från tjänstgöringsstället, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med tjänstgöringen, dels ock sjukdom, till vilken tjänstgöringen skäligen kan antagas hava väsentligen bidragit (2 §).

Ersättningen skall utgivas med motsvarande tillämpning av vad i militärsättningsförordningen är stadgat om ersättning till fast anställt manskap vid försvarsväsendet. Därvid skall dock iakttagas, att vid bestämmande av livränta den skadades årliga arbetsförtjänst icke må beräknas till lägre belopp än 1,764 kronor (1 § första stycket).

Även i fråga om avdrag å ersättningen på grund av förmåner, som den skadade enligt andra bestämmelser är berättigad till, avviker kommitténs förslag från militärsättningsförordningen. Under det att å ersättning enligt nämnda förordning skall — jämlikt i 11 § närmare angivna regler — göras avdrag för annan av *staten* bekostad ersättning, som helt eller delvis

utgör understöd på grund av olycksfallet eller sjukdomen, skall enligt kommitténs förslag avdrag ske även för sådant understöd, som utgår på grund av den skadades eller sjukas anställning i kommunal eller enskild tjänst (1 § tredje stycket).

Även enligt kommitténs förslag till krigspensionsförordning skulle avdrag ske för förmåner av sistnämnda slag. I motiven till krigspensionsförordningen framhåller kommittén, att militärsättningsförordningens avdragsregler vore hämtade från 11 § olycksfallsförsäkringslagen, enligt vilket lagrum avdrag finge ske endast för förmån, som helt eller delvis bekostats av den arbetsgivare, i vars tjänst olycksfallet inträffat. Att avdrag finge ske endast för sådan förmån torde — anför kommittén — böra sättas i samband därmed, att syftet med bestämmelserna om avdrag i första hand varit icke att reglera ersättningstagarens rätt utan att bereda lättnad i försäkringsplikten för den arbetsgivare, som åtagit sig att utgiva dylik förmån till olycksfalls-skadade anställda. Materiellt saknades enligt kommitténs mening fog för att en ersättningstagare skulle komma i bättre ställning vid olycksfall under arbete för en tillfällig arbetsgivare än vid olycksfall i den ordinarie arbetsgivarrens tjänst.

Anmälan om inträffad kroppsskada skall av vederbörande hemvärnsområdesbefälhavare, sedan han från den skadade eller eljest erhållit under rättelse om skadan, avgivas till riksförsäkringsanstalten (3 §).

Bestämmelserna hava föreslagits skola träda i kraft den dag Kungl. Maj:t förordnar och äga tillämpning jämväl å dessförinnan yppade skador, om och i den mån Kungl. Maj:t det beslutar.

Yttranden över sociala försvarsberedskapskommitténs förslag.

De av kommittén föreslagna bestämmelserna hava i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de i ärendet hörda myndigheterna och sammanslutningarna; en minoritet inom riksförsäkringsanstalten¹ har dock avstyrkt kommitténs förslag.

Hemvärnschefen betonar i sitt yttrande nödvändigheten av att bestämmelserna utformades så, att ersättning utginge icke endast under sådan tjänstgöring, som jämlikt 11 § hemvärnskungörelsen åläge hemvärns- och reservhemvärnsmän, utan även under annan av vederbörande hemvärnsmyndigheter organiserad frivillig tjänstgöring.

Riksförsäkringsanstalten påpekar, att i den föreslagna förordningen borde intagas en bestämmelse, att ersättning enligt förordningen icke skulle utgivas, i den mån ersättning utginge enligt förordningen den 11 juni 1918 (nr 375) angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall.

I det särskilda yttrande, som förut omförmälda *minoritet inom riksförsäkringsanstalten* åberopat, anföres bland annat följande:

¹ Majoriteten inom riksförsäkringsanstalten har utgjorts av generaldirektören Larsson, byråcheferna Östrand och Puke, byrådirektören Sidvall och sekreteraren Sjöfors samt minoriteten av byråcheferna Eisen och von Schulzenheim samt byrådirektörerna Källström och Wolff. Minoriteten har åberopat ett av byrådirektören Källström avgivet särskilt yttrande.

Som skäl för sitt förslag hade kommittén anfört, bland annat, att hemvärnspersonalen vore sammansatt av personer i mycket skilda åldersgrupper och i övrigt vore mycket heterogen. Detsamma torde likaväl kunna sägas om de värnpliktiga, särskilt med hänsyn till gällande bestämmelser om landstormsrepetitions- och landstormsbefälsövningar. Vad av kommittén i berörda hänseende anförts, syntes på grund därav icke böra föranleda ändring i den av riksförsäkringsanstalten tidigare intagna ståndpunkten i fråga om beräkandet av hemvärnspersonalens arbetsförtjänst. Då hemvärnspersonalen i icke ringa utsträckning bestode av personer, som av en eller annan anledning befriats från värnpliktens fullgörande, syntes det dessutom icke vara billigt, att en hemvärnsman, som kanske icke fullgjort någon värnpliktstjänstgöring, skulle bliva bättre tillgodosedd i ersättningshänseende än en landstormsman. — Då hemvärdet utgjorde en rent militär organisation, syntes övervägande skäl tala för att militärsättningsförordningen gjordes tillämplig å hemvärnspersonalen och att denna personal därvid i princip likställdes med värnpliktiga.

Vid minoritetens yttrande har fogats utkast till en förordning om ändring av militärsättningsförordningen. Enligt detta utkast skulle militärsättningsförordningen göras tillämplig å hemvärnspersonalen och ersättningen beräknas enligt de av riksförsäkringsanstalten i dess förut omförmälda yttrande över hemvärnskommitténs förslag förordade grunderna.

I det tidigare omnämnda utlåtande, som den 16 april 1941 inkommit från riksförsäkringsanstalten i anledning av chefens för armén skrivelse den 17 september 1940, hemställer anstalten — såvitt nu är i fråga — att, då sociala försvarsberedskapskommitténs förslag innebure rätt till högre ersättning än vad chefen för armén föreslagit, dennes framställning icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Förut omförmälda *minoritet inom riksförsäkringsanstalten* har reserverat sig mot riksförsäkringsanstaltens utlåtande och vidhållit den mening, som minoriteten uttalat i anstaltens yttrande över sociala försvarsberedskapskommitténs förslag.

Med hänsyn till den anslutning hemvärdet numera vunnit synes det ej vara lämpligt att, såsom för närvarande är fallet, varje uppkommande fråga om ersättning för kroppsskada, ådragen under hemvärdstjänstgöring, skall förutsätta beslut av Kungl. Maj:t. Rätten till ersättning för dylika skador torde därför böra direkt regleras i författning.

Enligt såväl det förslag, vilket riksförsäkringsanstalten avgivit i samband med hemvärnsorganisationens upprättande, som sociala försvarsberedskapskommitténs sedermera avgivna förslag till bestämmelser i ämnet skulle ersättningsarna utgå efter de i militärsättningsförordningen angivna grunderna. I sak avvika de två förslagen emellertid från varandra i fråga om den årliga arbetsförtjänst, som skall läggas till grund för ersättningsarnas storlek. Under det att enligt förstnämnda förslag hemvärdsmännen i ifrågavarande avseende skulle jämföras med de värnpliktiga

Departements-
chefen.

och nämnda arbetsförtjänst sålunda antagas utgöra ett visst på förhand fastslaget belopp, borde enligt kommitténs mening hemvärnsmännen närmast likställas med de i militärsättningsförordningen avsedda fast anställda och hänsyn sålunda tagas till vederbörandes verkliga arbetsinkomst. Det kan visserligen, såsom en minoritet inom riksförsäkringsanstalten framhållit, synas orättvist, att — såsom kommitténs förslag medför — hemvärnsmännen skola kunna erhålla högre ersättningar än de värnpliktiga. Men å andra sidan är det ej heller tilltalande, att den som vid sidan av sitt civila arbete frivilligt fullgör hemvärnstjänstgöring och därunder skadas, skall erhålla lägre ersättning, än om skadan uppkommit genom olycksfall i arbete. Riksförsäkringsanstaltens förslag erbjuder visserligen ur administrativ synpunkt den fördelen, att vid ersättningarnas bestämmande utredning icke erfordras rörande den verkliga arbetsinkomsten. Denna omständighet lär dock ej få vara avgörande. Att märka är för övrigt, att de i 9 § olycksfallsförsäkringslagen stadgade grunderna för arbetsförtjänstens beräkning — enligt vilka grunder arbetsförtjänsten skall beräknas, då fråga är om fast anställda vid försvarsväsendet — medgiva skälighetsprövning i de fall, då arbetsförtjänsten icke utan vidare kan bestämmas till det avlöningsbelopp, som den skadade under senaste året uppburit från den arbetsgivare, i vars tjänst olycksfallet inträffat. Jag ansluter mig alltså till kommitténs, av riksförsäkringsanstaltens majoritet tillstyrkta och av övriga remissmyndigheter utan erinran lämnade förslag, att hemvärnsmännen i förevarande hänseende skola jämnställas med de vid försvarsväsendet fast anställda. Mot den av kommittén — i betraktande av hemvärnspersonalens värdefulla, på frivillighetens grund vilande insats för rikets försvarsberedskap — föreslagna särbestämmelsen, att livränta dock icke skall utgå efter lägre arbetsförtjänst än lägsta arbetsförtjänsten för värnpliktiga, 1,764 kronor, torde intet vara att erinra.

Enligt kommitténs förslag skulle å ersättningarna göras avdrag icke blott — såsom enligt militärsättningsförordningen — för sådana i annan ordning utgående, av staten bekostade förmåner, vilka helt eller delvis utgöra understöd på grund av olycksfallet eller sjukdomen, utan även för understöd, som utgått på grund av den skadades eller sjukas anställning i kommunal eller enskild tjänst. Avdrag för förmåner av sistnämnda slag skulle ske även enligt den av kommittén föreslagna krigspensionsförordningen. Det synes mig emellertid icke vara lämpligt att i detta sammanhang — innan slutlig ståndpunkt tagits till motsvarande bestämmelser i sistnämnda författningsförslag — göra avsteg från militärsättningsförordningens avdragsregler. Emellertid torde möjlighet till avdrag för sist omnämnda förmåner böra hållas öppen beträffande ersättningar, som komma att fastställas, innan sådan slutlig ståndpunkt tagits.

Bestämmelser om ersättning åt hemvärnspersonalen i enlighet med de grunder, vilka jag i det föregående ansett mig böra förorda, hava upptagits i ett inom socialdepartementet på grundval av kommitténs förslag utarbetat förslag till *förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under*

hemvärnstjänstgöring. Jag övergår nu till en närmare redogörelse för departementsförslaget.

Enligt 1 § första stycket departementsförslaget — vilket avfattats efter förebild av 1 § första stycket militärsättningsförordningen — skall ersättning av allmänna medel utgivas, där hemvärnsman (reservhemvärnsman) under hemvärnstjänstgöring å tid, då riket icke befinner sig i krig, skadas till följd av olycksfall eller annorledes under dylik tjänstgöring ådrager sig sjukdom. Då jämväl hemvärnskretsbefälhavare och hemvärnsområdesbefälhavare — å vilka ersättningsbestämmelserna givetvis böra vara tillämpliga — torde få anses vara hemvärnsmän i detta ords vidsträcktare bemärkelse, har jag icke ansett erforderligt att i författningstexten särskilt ange nämnda befälhavare.

Enligt kommitténs förslag skulle ersättning utgå för kroppsskador, ådragna »under tjänstgöring vid hemvärdet». Kommittén har icke närmare angivit, vilken tjänstgöring som avsetts. Det synes emellertid vara skäligt, att hemvärnsmännen erhålla rätt till ersättning icke blott för skador, uppkomna under sådan tjänstgöring, som de enligt gällande bestämmelser äro skyldiga att fullgöra, utan även för skador, ådragna under frivillig tjänstgöring. Såsom villkor för rätt till ersättning i sistnämnda fall torde dock böra gälla, att tjänstgöringen skall vara anordnad av vederbörligt befäl. En i enlighet med det anförda avfattad bestämmelse om vad som i förevarande avseende förstås med hemvärnstjänstgöring har intagits i 1 § andra stycket departementsförslaget. I överensstämmelse med vad som gäller enligt militärsättningsförordningen torde ersättning böra utgivas även för sådana olycksfalls-skador och sjukdomar, som ådragits under färd till eller från tjänstgöringsstället, där färden föranletts av och stått i omedelbart samband med tjänstgöringen. Ett stadgande av denna innebörd har upptagits i andra punkten av nyssnämnda stycke.

Enligt 1 § tredje stycket departementsförslaget skall — där ej annat följer av förslagets bestämmelser — ersättning utgå i enlighet med vad i militärsättningsförordningen är stadgat om ersättning till vid försvarsväsendet fast anställda. Härav torde följa, bland annat, att ersättningsärendena — utan att särskilt stadgande därom meddelas — skola avgöras av riksförsäkringsanstalten eller, då fråga är om utbyte av livränta eller del därav mot ett engångsbelopp, av försäkringsrådet ävensom att vad i 6 § lagen om försäkringsrådet stadgas skall gälla jämväl med avseende å rådets behandling av ärenden rörande ersättning till hemvärnsmän.

Under tjänstgöring yppad sjukdom, som icke förorsakats av olycksfall, skall enligt 19 § militärsättningsförordningen anses ådragen under tjänstgöringen, därest skälig anledning ej finnes att antaga, att sjukdomens framträdande föranletts av annan orsak än tjänstgöringen och att denna icke väsentligen bidragit därtill. Sjukdom av nyssnämnt slag, vilken icke yppats under tjänstgöringen, skall anses ådragen under tjänstgöringen, därest denna skäligen kan antagas hava väsentligen bidragit till sjukdomen. Då hem-

värnstjänstgöringen — till skillnad från den i militärsättningsförordningen avsedda tjänstgöringen — icke är en sammanhängande tjänstgöring, torde anledning saknas att i fråga om sjukdom, som drabbar hemvärnsman, göra åtskillnad i förevarande avseende emellan sjukdom, som yppats under tjänstgöringen, och annan sjukdom. Oberoende av när sjukdomen yppats, torde såsom kommittén föreslagit böra gälla, att sjukdom, som icke är förorsakad av olycksfall, skall anses ådragen under tjänstgöringen, därest denna skäliga kan antagas hava väsentligen bidragit till sjukdomen. En bestämmelse härom har intagits i 2 § departementsförslaget.

Den förut omförmälda särbestämmelsen rörande arbetsförtjänstens beräknande vid bestämmande av livränta återfinnes i 3 § departementsförslaget.

4 § departementsförslaget, vilken innehåller bestämmelser om anmälningskyldighet rörande inträffade olycksfall och sjukdomar, överensstämmer i sak med 3 § i kommitténs förslag. Erforderliga föreskrifter om formulär för anmälan och om läkarintyg torde böra meddelas av Kungl. Maj:t.

Då hemvärnsman på grund av frivillig försäkring för olycksfall utom arbete kan vara berättigad till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen eller fiskareförsäkringsförordningen, har i 5 § departementsförslaget föreskrivits, att ersättning enligt förslaget icke skall utgå i den mån motsvarande ersättning utgives enligt nyssnämnda författningar. Stadgandet saknar motsvarighet i kommitténs förslag.

I 6 § departementsförslaget har stadgats förbehåll beträffande avdrag för understöd på grund av den skadades eller sjukas anställning i kommunal eller enskild tjänst. Att avdrag skall ske för understöd av statsmedel följer därav, att militärsättningsförordningens bestämmelser — däribland avdragsreglerna i 11 § — skola tillämpas.

7 § departementsförslaget innehåller bestämmelser om att Kungl. Maj:t eller myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer, äger meddela erforderliga tillämpningsföreskrifter. Sådana föreskrifter erfordras rörande sättet för ersättningens utbetalande.

Den föreslagna förordningen torde böra träda i kraft den 1 juli 1941 och — om och i den mån Kungl. Maj:t det beslutar — äga tillämpning även i fråga om olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats dessförinnan.

III. Ersättning för kroppsskada, ådragen under tjänstgöring vid luftskyddet m. m.

Framställning från riksluftskyddsförbundet m. m.

I skrivelse den 28 mars 1940 anhöll *riksluftskyddsförbundet*, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta därom, att vid olycksfall eller sjukdom, som ådragits under luftskyddsövningar eller luftskyddstjänst, fri läkar- och sjukvård samt ersättning i övrigt måtte utgå enligt de grunder, som angäves i olycksfallsförsäkringslagen. I framställningen anfördes, bland annat, att det frivilliga luftskyddsarbetet i hög grad tjänade samhällsnyttan, att deltagandet i frivil-

lig utbildning och övning vore nödvändigt för att medborgarna skulle kunna fylla sin uppgift i denna beredskapstjänst samt att risk förefunnos för att det frivilliga deltagandet motverkades, därest ersättning icke utginge vid inträffad skada.

Utlåtanden över riksluftskyddsförbundets skrivelse avgåvos av riksförsäkringsanstalten och luftskyddsinspektionen.

Riksförsäkringsanstalten, som tillstyrkte den av riksluftskyddsförbundet gjorda framställningen, åberopade av anstalten tidigare avgivet utlåtande i ett ärende angående ersättning för skada till följd av olycksfall under luftskyddsövning. I berörda utlåtande hade anstalten anfört, att det enligt anstaltens mening syntes ligga närmast till hands att, därest åtgärder ansåges böra vidtagas för beredande i författningsväg av ersättning till civilpersoner, som åsamkades kroppsskada vid viss verksamhet under fredstid vid luftskyddet och som icke på annat sätt vore berättigade till ersättning därför, liknande grunder komme till tillämpning som i fråga om skada, som avsåges i kungörelsen den 16 december 1938 (nr 762) angående ersättning för skada till följd av arbete vid släckning av annan eldsvåda än skogseld m. m. Anstalten anförde vidare, att liksom enligt nämnda kungörelse ersättning utginge för »kroppsskada», så skulle enligt riksluftskyddsförbundets framställning ersättning utgå såväl vid skada till följd av olycksfall som vid annan sjukdom, som ådragits under luftskyddsövning eller luftskyddstjänst. Bestämmelser i ämnet borde enligt anstaltens mening omfatta icke blott enskilt luftskyddsarbete utan även arbete i allmänna luftskyddet och industriluftskyddet, i den mån vid olycksfall eller sjukdom under arbete ersättning icke eljest utginge.

Luftskyddsinspektionen anförde i sitt utlåtande, bland annat, att inspektionen år 1939 uppmanat luftskyddsföreningarna att försäkra deltagarna i de av föreningarna anordnade kurserna. Sådana försäkringar kunde antagas förekomma i stor utsträckning. Inspektionen hade tidigare övervägt frågan om behovet av en statlig reglering av ifrågavarande försäkringsfall men icke funnit en dylik erforderlig, enär relativt få skador kommit till inspektionens kännedom. Med hänsyn till önskvärdheten av att på allt sätt understödja och underlätta den frivilliga utbildningsverksamheten ville inspektionen icke avstyrka den gjorda framställningen, men inspektionen ansåge, att särskild vikt borde läggas vid frågan om ersättning åt sådan luftskyddspersonal, som vid luftskyddstillstånd uttagits till tjänstgöring jämlikt lagen den 31 mars 1938 (nr 90) om förfoganderätt för luftskyddets behov.

Genom beslut den 24 maj 1940 överlämnades riksluftskyddsförbundets framställning och de däröver avgivna utlåtandena till sociala försvarsberedskapskommittén för verkställande av utredning och avgivande av förslag.

Sociala försvarsberedskapskommitténs förslag.

Kommittén framhåller i sitt betänkande, att man i fråga om luftskyddspersonalen kunde skilja mellan å ena sidan sådan av staten avlönad personal vid det allmänna luftskyddet, som tagits i anspråk för ständigt luftskydds-

tjänst tills vidare, och å andra sidan övrig luftskyddspersonal. Personal av den förra kategorien vore på samma sätt som värnpliktiga tvångsvis tagen i anspråk för permanent tjänstgöring mot en avlöning, som utginge efter liknande grunder som krigslönen till värnpliktiga. Det syntes därför skäligt, att denna personal i fråga om rätt till ersättning i anledning av kroppsskador, uppkomna under tjänstgöringen, jämfälldes med värnpliktiga.

I enlighet med det anförda har kommittén föreslagit, att bestämmelserna i den av kommittén föreslagna krigspensionsförordningen — vilken i fråga om försvarsväsendets personal skulle vara tillämplig icke blott under krig utan även eljest vid mobilisering eller förstärkt försvarsberedskap — skulle tillämpas å sådan statsavlönad personal vid det allmänna luftskyddet, som uttagits till ständig tjänstgöring tillsvdare, icke allenast under krig utan även vid luftskyddstillstånd i fredstid. Å övrig luftskyddspersonal däremot skulle krigspensionsförordningen tillämpas allenast under luftskyddstjänstgöring i krig.

Bestämmelser rörande ersättning i anledning av kroppsskador, som i andra fall än som avses i förslaget till krigspensionsförordning drabba luftskyddspersonalen, hava upptagits i den föreslagna förordningen om ersättning åt hemvärns- och luftskyddspersonal i anledning av viss kroppsskada.

Enligt sistnämnda författningsförslag skall ersättning i anledning av kroppsskada, som drabbar någon under tjänstgöring vid luftskyddet eller under luftskyddsövning, utgivas med motsvarande tillämpning av militärersättningsförordningens bestämmelser om ersättning till fast anställt manskap vid försvarsväsendet, dock endast i den mån ersättning icke utgår enligt bestämmelserna i olycksfallsförsäkringslagen, yrkessjukdomsförsäkringslagen eller den föreslagna krigspensionsförordningen (1 § andra stycket). I fråga om avdrag å ersättningen skola de bestämmelser tillämpas, för vilka förut redogjorts vid behandlingen av frågan om ersättning till hemvärnspersonalen. Såsom kroppsskada, vilken berättigar till ersättning, skall anses dels skada, som föranledes av olycksfall under tjänstgöringen eller övningen eller under färd till eller från tjänstgöringen eller övningen, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med denna, dels ock sjukdom, till vilken tjänstgöringen eller övningen skäligen kan antagas hava väsentligen bidragit (2 §). Anmälan om inträffad skada skall av vederbörande luftskyddschef, sedan han från den skadade eller eljest erhållit underrättelse om skadan, avgivas till riksförsäkringsanstalten.

Yttranden över sociala försvarsberedskapskommitténs förslag.

Vad kommittén sålunda föreslagit har i de avgivna remissyttrandena i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Luftskyddsinspektionen ifrågasätter, huruvida den av kommittén föreslagna formuleringen »kroppsskada, som drabbar någon under tjänstgöring vid luftskyddet eller under luftskyddsövning» fullständigt täckte de skadefall, vilka närmast avsetts i riksluftskyddsförbundets förut omförmälda fram-

ställning, nämligen sådana fall som inträffade under utbildningskurser i luftskydd. Med »luftskyddsövning» avsåges enligt inspektionens terminologi huvudsakligen större tillämpningsövningar med förband ur luftskyddsorganisationen. Inspektionen föresloge därför följande omformulering: »kroppsskada som drabbar någon under tjänstgöring vid luftskyddet, vid av luftskyddsmyndighet eller luftskyddsförening anordnad utbildningskurs eller under luftskyddsövning». Syftet med den föreslagna omformuleringen kunde måhända uppnås även genom ett uttalande i motiven, att med luftskyddsövning skulle förstås jämväl sådan utbildningskurs i luftskydd, där praktiska tillämpningsövningar förekomme. Inspektionen förutsatte sålunda, att bestämmelserna bleve tillämpliga även å sådan personal, som icke formellt uttagits eller utsetts till viss befattning inom luftskyddet.

Även *riksluftskyddsförbundet* förutsätter, att bestämmelserna komme att medgiva ersättning för alla de skador och sjukdomar, som kunde bliva en följd av deltagande i luftskyddsutbildning och luftskyddsövningar.

I den från *kvinnoföreningarnas beredskapskommitté* i ärendet inkomna skrivelsen anföres bland annat: Under de senaste åren, då luftskydds-rörelsen vuxit sig allt starkare i vårt land, hade det frivilliga deltagandet i luftskyddsövningar och luftskyddsutbildning varit förenat med viss risk, emedan ersättning vid olycksfall icke kunnat påräknas utom i de fall, då luftskyddsföreningarna försäkrat deltagarna. Detta förhållande hade i viss mån verkat hämmande på rörelsens snabba utveckling, emedan majoriteten av hemskyddspersonalen utgjordes av kvinnor och ungdom, som i allmänhet icke vore olycksfalls- eller sjukförsäkrade. Det vore därför tillfredsställande, att enligt de föreslagna bestämmelserna ersättning skulle utgå för skador, som uppkomme såväl under tjänstgöring vid luftskyddet som under luftskyddsövning.

Svenska metallindustriarbetareförbundet hemställer, att — därest den föreslagna förordningen icke erhöle retroaktiv verkan — de som skadats före förordningens ikraftträdande måtte genom särskilda beslut förklaras ersättningsberättigade.

Enligt kommitténs förslag skulle ersättning utgå, då någon under tjänstgöring vid luftskyddet eller under luftskyddsövning drabbades av kroppsskada. Med anledning av detta förslag har i ett par remissyttranden framhållits önskvärdheten av att ersättningsbestämmelserna så utformades, att de erhöle tillämpning jämväl å skador, som drabbade deltagare i utbildningskurs, som anordnats av luftskyddsmyndighet eller av luftskyddsförening; därvid har åsyftats sådan utbildningskurs, där praktiska tillämpningsövningar förekomma.

Enligt det författningsförslag i ämnet, som jag låtit upprätta — förslag till *förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring vid luftskyddet eller under luftskyddsövning* — skall ersättning av allmänna medel utgivas, där någon å tid, då riket icke befinner sig i krig, under fullgörande av tjänstgöring vid luftskyddet eller under deltagande i

Departement-
chefen.

luftskyddsövning skadas till följd av olycksfall eller ådrager sig yrkessjukdom.

Med hänsyn till angelägenheten av att den frivilliga utbildningen icke motverkas på grund av avsaknad av bestämmelser om ersättning för därunder uppkommande skador, lärer det vara lämpligt, att ersättning för sådana skador kommer att utgå. Enligt min mening synas sådana praktiska övningar, som förekomma i samband med luftskyddsutbildning, ingå under det i förevarande författningsförslag använda uttrycket luftskyddsövning.

Med uttrycket tjänstgöring vid luftskyddet avses i första hand luftskyddstjänst och sådant arbete för luftskyddet, varom förmåles i 9—11 §§ lagen om förfoganderätt för luftskyddets behov. Därtill synes mig emellertid också vara att hänföra tjänstgöring, som förrättas av luftskyddschefer och annat befäl, som icke uttagits enligt bestämmelserna i nyssnämnda lag.

Enligt kommitténs förslag skulle ersättning utgå såväl för skador, försakade av olycksfall, som för sjukdomar. Den tjänstgöring och de övningar, som förekomma under fredstid, torde dock i allmänhet ej vara av beskaffenhet att motivera bestämmelser om ersättning av allmänna medel för andra sjukdomar än sådana, som omfattas av yrkessjukdomsförsäkringslagen. För den personal, som uttages till stadigvarande tjänstgöring vid det allmänna luftskyddet, torde dock rätt till vidsträcktare ersättning för sjukdom vara befogad. Bestämmelser härom torde dock icke böra upptagas i förevarande för fredsförhållanden avsedda författning. Med hänsyn härtill har föreskrivits, att i avseende å ersättning enligt departementsförslaget bestämmelserna i olycksfallsförsäkringslagen och yrkessjukdomsförsäkringslagen i tillämpliga delar skola lända till efterrättelse.

Beträffande övriga bestämmelser i förslaget må omnämnas, att med olycksfall, som drabbar någon under tjänstgöringen eller övningen, i 1 § andra stycket likställts olycksfall vid färd till eller från platsen för tjänstgöringen eller övningen, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med tjänstgöringen eller övningen. Detta stadgande överensstämmer nära med motsvarande bestämmelser i 2 § i kommitténs förslag och 1 § olycksfallsförsäkringslagen.

I 3 § första stycket departementsförslaget har intagits stadgande därom, att å ersättningen enligt förslaget skall — med tillämpning av 11 § olycksfallsförsäkringslagen — göras avdrag för understöd, som eljest utgår av statsmedel på grund av olycksfallet eller yrkessjukdomen. Stadgandet innebär, att avdrag skall ske för samma förmåner, vilka skola föranleda avdrag enligt militärsättningsförordningen och departementsförslaget till förordning om ersättning åt hemvärnsmän. Andra stycket i 3 § — vilket innehåller förbehåll om avdrag för förmåner på grund av anställning i kommunal eller enskild tjänst — överensstämmer med 6 § i sistnämnda författningsförslag.

Liksom hemvärnsförordningen torde denna förordning böra träda i kraft den 1 juli 1941 samt, om och i den mån Kungl. Maj:t det beslutar, äga till-

lämpning jämväl å olycksfall som inträffat eller sjukdom som yppats före nämnda dag.

IV. Ändring av 31 § sjukkassee förordningen.

Enligt 31 § andra stycket förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor gäller, att sjukpenning vid sjukdom, som medför rätt till ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen eller yrkessjukdomsförsäkringslagen eller gällande bestämmelser om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, må av erkänd sjukkassa utgivnas med högst det belopp för dag, varmed den sjukpenning, som den sjuke tillförsäkrat sig från kassan, överstiger nämnda ersättning.

Enligt av sociala försvarsberedskapskommittén avgivet författningsförslag skulle ifrågavarande stadgande utvidgas att omfatta »ersättning jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete eller lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar eller ock gällande bestämmelser om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, tjänstgöring vid hemvärdet eller luftskyddet eller under luftskyddsövning». I motiveringen till den föreslagna ändringen framhåller kommittén, att bestämmelsen i sin nuvarande lydelse uppenbarligen vore tillämplig även å ersättning för kroppsskada, ådragen under tjänstgöring vid hemvärdet. För tydlighets vinnande syntes dock böra angivas, att stadgandet vore tillämpligt även å hemvärnspersonalen.

I yttrandena hava — bortsett från en av pensionsstyrelsen framställd, av bestämmelserna i den föreslagna krigspensionsförordningen föranledd anmärkning — några erinringar mot den av kommittén föreslagna författningsändringen icke framställts, i vidare mån än att *svenska sjukkassee förbundet* anfört, att bestämmelsen i 31 § andra stycket sjukkassee förordningen i väsentlig grad försvårat anskaffningen av sjukkassee medlemmar.

Såsom kommittén föreslagit synes en reglering av förhållandet mellan sjukpenning från erkänd sjukkassa och de föreslagna ersättningarna i anledning av skador, uppkomna under hemvärnstjänstgöring samt tjänstgöring vid luftskyddet och under luftskyddsövning, böra ske på samma sätt som skett beträffande förhållandet mellan sådan sjukpenning samt ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen, yrkessjukdomsförsäkringslagen och militärerättningsförordningen. Ändring erfordras därför i 31 § andra stycket. I samband härmed torde en jämkning av formell natur böra vidtagas i första stycket. På grundval av kommitténs förslag har därför inom socialdepartementet upprättats förslag till *förordning angående ändrad lydelse av 31 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor*. Förslaget överensstämmer i sak med vad kommittén föreslagit.

En motsvarande ändring torde i administrativ ordning böra ske av § 4 kungörelsen den 26 juni 1931 (nr 282, ändrad genom kungörelse nr 333 år 1935) angående statsbidrag å sjukkassor.

Departements-
chefen.

Anslagsfrågor.

Statsverkets kostnader för de föreslagna familjebidragen synas böra bestridas i samma ordning som bidrag enligt krigsfamiljebidragsförordningen.

Tilläggsersättningarna å efterlevandelivräntor ävensom ersättningar till hemvärnspersonal torde böra belasta det under tolfte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till *Bidrag till ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.*

Vad slutligen angår kostnaderna för ersättningar till luftskyddspersonal m. fl. synas dessa kunna bestridas från det under tolfte huvudtiteln upptagna förslagsanslaget till *Statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete.*

Förhöjning av anslagen för nästa budgetår synes icke erforderlig.

Departementschefens hemställan.

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition

dels förelägga riksdagen till antagande förslagen till

- 1) förordning om familjebidrag åt värnpliktiga med flera, vilka drabbats av kroppsskada,
- 2) förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under hemvärnstjänstgöring,
- 3) förordning om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under tjänstgöring vid luftskyddet eller under luftskyddsövning, samt
- 4) förordning om ändrad lydelse av 31 § förordningen den 26 juni 1931 (nr 280) om erkända sjukkassor,

dels ock föreslå riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att tills vidare tilldela efterlevande efter dem, som avlidit till följd av skada under krigstjänstgöring, tillägg å författningsenligt utgående ersättning enligt av mig i det föregående angivna grunder.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Anders Lundstedt.

Bilaga A.

Förslag

till

Förordning om ersättning åt hemvärns- och luftskyddspersonal
i anledning av viss kroppsskada.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Drabbas någon under tjänstgöring vid hemvärdet av kroppsskada i annat fall än som avses i krigspensionsförordningen, skall ersättning av statsmedel utgivas med motsvarande tillämpning av vad i förordningen den 18 juni 1927 (nr 234) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, är stadgat om ersättning till fast anställt manskap vid försvarsväsendet; dock att vid bestämmande av livränta den skadades årliga arbetsförtjänst icke i något fall må beräknas till lägre belopp än 1,764 kronor.

Vad i förordningen den 18 juni 1927 stadgas om ersättning till fast anställt manskap vid försvarsväsendet skall ock, i den mån ersättning icke utgår enligt bestämmelserna i lagen om olycksfall i arbete, lagen om försäkring för vissa yrkessjukdomar eller krigspensionsförordningen, äga motsvarande tillämpning beträffande ersättning i anledning av kroppsskada, som drabbar någon under tjänstgöring vid luftskyddet eller under luftskyddsövning.

Vid tillämpning av ovan givna bestämmelser skall iakttagas, att vad i 11 § förordningen den 18 juni 1927 är stadgat om avdrag å ersättningen på grund av understöd, som helt eller delvis bestrides av statsmedel, skall gälla jämväl i fråga om understöd, som utgår på grund av den skadades anställning i kommunal eller enskild tjänst.

2 §.

Såsom kroppsskada, vilken berättigar till ersättning enligt 1 §, skall anses *dels* skada, som föranledes av olycksfall under tjänstgöringen eller övningen eller under färd till eller från tjänstgöringen eller övningen, där färden föranledes av och står i omedelbart samband med denna,

dels ock sjukdom, till vilken tjänstgöringen eller övningen skäligen kan antagas hava väsentligen bidragit.

3 §.

Inträffar skada, som medför eller skäligen kan antagas komma att medföra rätt till ersättning enligt denna förordning, skall vederbörande hemvärnsområdesbefälhavare eller luftskyddschef, sedan han från den skadade eller eljest erhållit underrättelse om skadan, avgiva skriftlig anmälan till riksförsäkringsanstalten.

Formulär till anmälan fastställs av riksförsäkringsanstalten.

Denna förordning träder i kraft den dag Konungen förordnar, och skall, om och i den mån Konungen det beslutar, äga tillämpning jämväl i fråga om kroppsskada, som yppats dessförinnan.